

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Hanna Wróblewska

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

odpowiadając na interpelację nr 6501 posa Jacka Niedźwiedzkiego z 22 listopada 2024 roku w sprawie strefy Kanału Augustowskiego oraz związanych z nią obostrzeń dotyczących mieszkańców i przedsiębiorców z powiatu augustowskiego, uprzejmie proszę o przyjęcie następujących wyjaśnień.

System ochrony zabytków w Polsce, uregulowany ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292; dalej: u.o.z.), w art. 7 u.o.z. wymienia formy ochrony zabytków, którymi są: wpis do rejestru zabytków, wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego oraz ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Kanał Augustowski stanowi pomnik historii na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 25 kwietnia 2007 r. w sprawie uznania za pomnik historii „Kanału Augustowskiego” (M. P. z 2007 r. poz. 572). Zgodnie z art. 15 ust. 1 u.o.z. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze rozporządzenia może uznać za pomnik historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury, określając jego granice.

Celem ochrony pomnika historii wymienionego w § 1 wspomnianego powyżej rozporządzenia jest zachowanie, ze względu na wartości historyczne, architektoniczno-techniczne oraz autentyczność i integralność drogi wodnej – Kanału Augustowskiego, będącego przykładem harmonijnego połączenia zabytku techniki z wartościami przyrodniczymi i kulturowymi krajobrazu, stanowiącego ponadto materialne świadectwo XIX-wiecznej kultury technicznej polskich inżynierów. Uznanie za pomnik historii jest kwalifikowaną formą ochrony, zarezerwowaną dla zabytków indywidualnych, jak i historycznych założeń urbanistycznych lub ruralistycznych. Warunkiem uznania za pomnik historii jest ich uprzednie objęcie ochroną poprzez wpis do rejestru lub utworzenie parku kulturowego. Z tego też powodu uznanie za pomnik historii nie rodzi skutków prawnych, stanowiąc formę promocji i upowszechniania zabytków o szczególnej wartości dla kultury.

Biorąc pod uwagę powyższe ustalenia, stwierdzić należy, że Kanał Augustowski z zespołem budowli i urządzeń składający się z jazów i mostów, obudowy brzegów, zabudowań Służby Wodnej, otoczenia krajobrazowego i roślinnego oraz 10 śluz został uprzednio wpisany do rejestru zabytków pod numerem 324/68 decyzją z 23 października 1968 r. (zn. KL.III-680/4/68). W uzasadnieniu organ konserwatorski podkreślił „unikalność dzieła polskiej myśli technicznej z lat 1825-39” zaprojektowanego i wybudowanego m.in. przez gen. Ignacego Prądzyńskiego. W ocenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Białymstoku zabytek posiada „znaczenie ogólnoeuropejskie”. Ochrona ta została

Informacja dotycząca zasad przetwarzania danych osobowych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz praw osób, których dane są przetwarzane została zamieszczona na stronie <http://bip.mkidn.gov.pl> w zakładce ochrona danych osobowych.

rozszerzona decyzją z 9 lutego 1979 r. o teren przyległy do kanału w odległości do 200 m w terenie zalesionym oraz do 1000 m w terenie otwartym na odcinku od śluzy w Dębowie do granicy państwa przy śluzy Kurzyniec o strefę ochronną krajobrazu o długości do 1000 m w terenie otwartym (nr rejestru A-5/79).

Należy również zaznaczyć, że zgodnie z art. 9 ust. 1 i 2 u.o.z. do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. W tymże trybie do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku.

W odniesieniu do prośby o wyjaśnienie trybu, w jakim można dokonać zmiany ww. decyzji o wpisie do rejestru Kanału Augustowskiego w części dotyczącej zmniejszenia strefy ochronnej 1000 m od kanału, uprzejmie wyjaśniam, że stosownie do art. 13 ust. 6 u.o.z. organem posiadającym wyłączną kompetencję do skreślenia zabytku z rejestru jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, który wszczyna takie postępowanie z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Niemniej skreślenie zabytku z rejestru w całości bądź w części może nastąpić, jeżeli uległ zniszczeniu w stopniu powodującym utratę jego wartości historycznej, artystycznej lub naukowej albo którego wartość będąca podstawą wydania decyzji o wpisie do rejestru zabytków nie została potwierdzona w nowych ustaleniach naukowych (art. 13 ust. 1 i 2 u.o.z., por. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 29 sierpnia 2018 r. sygn. II OSK 2240/16). Tak określona zasada wieczystej ochrony pozwala na realizację interesu społecznego polegającego na zachowaniu zabytku ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

W odniesieniu do Kanału Augustowskiego należy stwierdzić, że jego wartości chronione poprzez wpis do rejestru zabytków, a następnie uznanie za pomnik historii są unikatowe. Niemniej jednoznaczna ocena wartości zabytkowych danego obiektu może być dokonana tylko w trakcie postępowania administracyjnego prowadzonego w sprawie o wykreślenie zabytku z rejestru w całości bądź w części, jedynie po wniesieniu odwołania lub nadzwyczajnych trybach wzruszania decyzji administracyjnych.

Z kolei cofnięcie uznania zabytku nieruchomego za pomnik historii następuje w trybie przewidzianym dla jego uznania (art. 15 ust. 3 u.o.z.) i należy do wyłącznej kompetencji Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Z poważaniem

z up. MINISTRA KULTURY
I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

SEKRETARZ STANU

Bożena Żelazowska